

Personer med funksjonsnedsettning med samisk bakgrunn

Seniorrådgiver John-Ingvard Kristiansen

Integritet

Deltakelse

Toleranse

Hensyn

Romslighet

Mestring

Trygghet

Respekt

Åpenhet

Om Bufdir

Ansvar

- Barnevern Familievern
- Adopsjon
- Vold i nære relasjoner
- Likestilling og ikke-diskriminering

Overordnet mål er å fremme vekst og utvikling for barn, unge og familier, samt arbeide for inkludering, likestilling og å forebygge marginalisering for alle aldersgrupper på tvers av alle diskrimineringsgrunnlag.

Bufdirs visjon

Bufdir skal i tråd med menneskerettighetene, styrke enkeltmenneskets muligheter til mestring og utvikling gjennom å fremme en trygg barndom, gode oppvekstsvilkår, likestilling og ikke-diskriminering

Bufdir – et fagdirektorat for likestilling og ikke-diskriminering

Bidra til å fremme likestilling og hindre diskriminering

- Bedre levekår og livssituasjonen for personer med nedsatt funksjonsevne
- Deltasenteret – Statens kompetansesenter for deltakelse og tilgjengelighet.
- Bedre levekår og livssituasjonen for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner
- LHBT-senteret – et kunnskapssenter for seksuell orientering og transpersoner
- Bidra til likestilling mellom kjønn

Virkemidler

- Tilskuddsordninger
- FoU-midler
- Utredninger
- Statistikk og analyse - dokumentasjonssystem
- Pedagogiske verktøy

Personer med funksjonsnedsettning med samisk bakgrunn. Bakgrunn for prosjektet

- Arbeidet i 2012 med en levekårsrapport som bakgrunn for en Stortingsmelding.
- Avdekket at det fantes liten kunnskap om mennesker med samisk bakgrunn med utviklingshemming og funksjonsnedsettelse generelt.
- Gav i 2013 oppdrag til Nordens Velfærdscenter å lage en kunnskapsoversikt/rapport
- Inneholder aktuell forskning om funksjonsnedsettelse/funksjonshemming, urbefolkning og om urbefolkning og funksjonsnedsettelse.

Urbefolkning

- *stamfolk i selvstyrande länder, vilkas sociala, kulturella och ekonomiska förhållanden skiljer dem från andra grupper av den nationella gemenskapen och vilkas ställning helt eller delvis regleras genom deras egna sedvänjor eller traditioner eller genom särskild lagstiftning*
- *folk i selvstyrande länder, vilka betraktas som ursprungsfolk på grund av att de härstammar från folkgrupper som bodde i landet eller i ett geografiskt område som landet tillhör, vid tiden för erövring eller kolonisation eller fastställande av nuvarande statsgränser och vilka, oavsett rättslig ställning, har behållit en del eller alla sina egna sociala, ekonomiska, kulturella och politiska institutioner.⁷*

Urbefolkning

- Totalt 360 millioner i verden.
- I følge WHO har 54 millioner en funksjonsnedsettelse.
- ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater.
- http://www.regjeringen.no/Upload/AID/temadokumenter/sami/sam_i_grunnlag_ILO_norsk_070507.pdf
- I Norden bare ratifisert av Norge i 1990.
- Samene er eneste urbefolkning i Norge(elles nasjonale minoriteter som romani, roma, jøder, kvener og skogfinner).

Samene

- Samene er en nasjon med felles språk og kultur, som er bosatt i Norge, Sverige, Finland og Russland.

Samene

- **Offentlige befolkningstall (forsiktig anslag)**

- Norge 75 000
- Sverige 25 000
- Finland 13 000
- Russland 2 000
- **Totalt 115 000**

Det har vært en revitalisering av samisk språk og kultur de siste 25 år. Samenes rett til språk og kultur er slått fast i den norske [Grunnlovens § 110 A](#). Flere samer i samfunnsdebatten, og samiske rettigheter har fått større plass i Norge. Opplæring i samisk språk, og tilpassing av offentlige tjenester til samisk virkelighet har vært økende.

Hvem er samisk?

- *Subjektiv kriterium: Att man oppfattar sig eller anser sig vara same.*
- *Objektivt kriterium: Gör sannolikt att han eller hon har haft samiska som språk i hemmet, eller gör sannolikt att någon eller någon av hans eller hennes forældre eller morförelldrar har eller har haft samiska som språk i hemmet, eller har en förälder som är eller har varit upptagen i röstlängd till Sametinget.*

(Sametingenes felles definisjon)

Kort historikk

- På Nordkalotten har samene eksistert som et folk med eget språk, egne tradisjoner og næringstilpassninger lenge før etableringen av nasjonalstatene.
- Siden 1200 tallet en kolonisering innenfor nasjonale grenser.
- Etter grensetrekkingen i 1751 ble samene ett folk med bosettingsområder i fire stater: Norge, Sverige, Finland og Russland.

Kort om diskriminering

- I Norge:

- Begrunnelsen sikkerhetspolitikk
- Fra 1850 en påtvunget fornorskningsprosess
- Forbud mot samisk i skolen
- Fra 1888-1965 kunne bare norske og svenske kjøpe jord, samtidig som statsborgerskap var knyttet til språk
- I 1924 sier blant annet en parlamentarisk skolekommisjon at ”Samisk åndsliv og kultur er noe som ikke finnes. Hele folkets egenart og begavelse peker ikke i den retning”.
- Dette gir virkningen også i dag – Støtt over å bli prasket på at man bor i Sameland

Mennesker med funksjonsnedsettelse

WHO (15%)	Utviklingshemmede (1,5%)
Norge 11250	(1125)
Sverige 3750	(375)
Finland 1950	(195)
Russland 300	(30)
Totalt 17250	(1725)

Hva vet vi?

- Fysisk funksjonsnedsettelse (rörelsehindre)
 - En masteroppgave fra 2006. Eirin Isaksen. Intervju av fem personer.
 - Familie og slekt har stor betydning
 - Nær familiemedlemmer som personlige assistenter
 - Slegt og familietilhøringet må bli en bonus og ikke er erstatning for de offentlige velferdstjenestene
- Hørselsskader og dövhet
 - Fem studier, hvorav en medisinsk av hørselstap hos eldre
 - Mangel på samisk tegnspråk

Hva vet vi?

- Spesifikke språkvansker
 - En hovedoppgave. Olsen 2004. Har barnet kapasitet til å bli tospråklig?
- Utviklingshemming/kognitive vansker
 - Erfaringer knyttet til tospråklighet.
- Psykisk helse
 - God kunnskap fra flere undersøkelser
 - SANKS Samisk nasjonalt kompetansesenter – psykisk helsevern

Dobbelt diskriminering?

- Hvorfor stilles det spørsmål om kapasitet for tospråklighet?
- Hvorfor blir hørselshemmede/døve ikke samisk talende (ikke samisk tegnspråk)?
- Hvorfor opplever noen at hjelpeapparat/velferdstjeneste ikke tar hensyn til den samiske kultur?
- **Hvorfor så mange kunnskapshull?**

Hva har vi gjort?

- Forprosjekt

Hva ønsker vi gjøre?

- Et fellesnordisk 3 årig komparativt forskningsprosjekt om situasjonen for personer med funksjonsnedsettelse med samisk bakgrunn.
- Norge, Sverige og Finland, eventuelt også med Russland som samarbeidspart.
- Kulturelt og politisk forankret.
- En kombinasjon av kvantitative og kvalitative studier.
 - Spørreundersøkelse til kommuner og enkeltpersoner/familie
 - Et mindre antall casestudier («dypdykk») i noen mer avgrensede temaer.

Målgruppe

- Personer som har alvorlige, medfødte tidlig-erhvervede eller langvarige fysiske eller kognitive funksjonsnedsettelse.
- Personer som definerer seg som samiske, språk, eller familie.
- Personer som er bosatt i en samisk kommune som er definert som samisk forvaltningsområde.

Problemstillinger

- Oversikt over sentrale trekk ved situasjonen for målgruppen på sentrale livsområder som
 - bolig,
 - arbeid,
 - skole/utdanning,
 - fritid, helse,
 - livskvalitet
- Utvikle en bred oversikt over likheter og forskjeller livssituasjonen for den samiske befolkningen i landene, sett under ett.
- Peke på aktuelle områder for felles innsatser og politikkutvikling overfor personer med funksjonshemming i den samiske befolkningen, på tvers av de nasjonale grensene.

Målsetting

- Kunnskap som kan gi grunnlag for en bedre forståelse av livssituasjonen til mennesker med funksjonsnedsettelse med samisk bakgrunn.
- Grunnlag for endring av utdanninger?
- Grunnlag for endring av tjenester/tilrettelegging av tjenester?
- Bedre levekår og livskvalitet for mennesker med nedsatt funksjonsevne med samisk bakgrunn.